

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA  
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

**PAŽYMA**

**DĖL PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691 PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1360 1 IR 2 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691 3, 4, 8, 10, 12, 18, 22, 23, 26, 28, 38 IR 40 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS BANKO ĮSTATYMO NR. I-678 42 IR 47 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 32 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ DARBUOTOJŲ IR EUROPOS PARLAMENTO NARIŲ PENSINIŲ TEISIŲ IŠSAUGOJIMO IR PERKĖLIMO ĮSTATYMO NR. XI-473 PAKEITIMO ĮSTATYMO, PAPILDOMO SAVANORIŠKO PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1212 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ  
(TAP-20-46) (19-10411(2))**

2020-01-31 Nr. NV-275  
Vilnius

**Rengėjas:** Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

**Tikslas:** užtikrinti tinkamą, profesionalų ir skaidrų pensijų anuitetų fondo valdymą ir pensijų anuitetų išmokėjimą (reglamentuoti centralizuoto pensijų anuitetų mokėtojo („Sodros“ valdybos) ir nepriklausomo valdymo Komiteto funkcijas, atsakomybę, veiklos ypatumus, priežiūros ir pensijų išmokų mokėjimo klausimus).

**Dabartinė situacija:**

- Nuo 2020 m. liepos 1 d. pensijų anuitetų mokėjimas pavestas „Sodros“ valdybai (dabar – gyvybės draudimo įmonės).
- Pensijų kaupimo įstatymas nustato, kad pensijų anuitetai mokami vadovaujantis draudimo principais, tačiau nėra aptarta, kaip praktiškai centralizuoto pensijų anuitetų mokėtojo funkciją turėtų įgyvendinti viešojo administravimo institucija. Kartu su EBPO privačių pensijų ir draudimo ekspertais buvo išanalizuota valstybių geroji praktika (centralizuotus anuitetų tiekėjus turi Danija, Švedija, Kanada, Jungtinė Karalystė, Honkongas, Singapūras) ir parengtas Lietuvai tinkamas modelis.
- Šiuo metu asmuo dėl pensijų išmokos turi kreiptis į pensijų kaupimo bendrovę, kuri įvertinusi sukaupto turto dydį, nustato, kaip bus mokamos išmokos: jei sukaupta mažiau nei 3 tūkst. Eur – vienkartinė išmoka; jei nuo 3 iki 10 tūkst. Eur – periodinėmis išmokomis; jei nuo 10 iki 60 tūkst. Eur – privalu įsigyti anuitetą (standartinį (be paveldėjimo) arba atidėtąjį (kai didžioji dalis sukauptų lėšų (85-90 proc.) lieka pensijų fonde ir mokama periodinėmis išmokomis iki 85 metų, ir yra paveldimos, o kita, mažesnioji (10-15 proc.) pervedama pensijų anuitetų mokėtojui ir mokamos, kai asmuo sukanke 85 m. amžių).
- Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymas nustato pensinių teisių perkėlimo procedūras ES institucijose dirbusiems asmenims (jie gali arba visas lėšas perversi į „Sodrą“, arba dalį lėšų nukreipti į pensijų fondą) bei pensinių teisių išsaugojimo galimybę (įgytų stažų sumavimą), tačiau tik Europos Parlamento nariams ir aukščiausiesiems ES pareigūnams (Europos Vadovų Tarybos pirmininkui, Europos Komisijos pirmininkui ir nariams), o ES institucijų darbuotojams įgytų stažų sumavimas nėra numatytas.

- Lietuvos banko įstatyme nenustatyta pareiga Lietuvos bankui vykdyti pensijų anuitetų mokėtojo priežiūrą.
- 2019 m. Lietuvoje veikė 40 II pakopos pensijų fondų, kuriuos valdė 5 pensijų kaupimo bendrovės. Šiuose fonduose kaupė beveik 1,3 mln. dalyvių, jų kaupiamas turtas viršijo 3,89 mlrd. Eur, o bendra grąža sudarė 19,93 proc.

### **Esmė, nauda:**

Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimais siūloma:

- reglamentuoti pensijų anuitetų mokėtojo („Sodros“ valdybos) funkcijas ir atsakomybes (valdo pensijų anuitetų fondą, užtikrina šio fondo lėšų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą ir rezultatyvumą, rengia šio fondo biudžeto projektą, ataskaitas, tvarko su mokėjimu susijusius dokumentus ir t.t.).
- sudaryti nepriklausomą Komitetą, kuris būtų atsakingas už atskiرو pensijų anuitetų fondo valdymą.

Komitetą sudarytų 5 nariai – 4 nepriklausomi nariai ir „Sodros“ valdybos direktorius. Nepriklausomi Komiteto nariai *Vyriausybės sprendimu* būtų skiriami 5 metų kadencijai (iš viso ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės), jų atranką *pagal Vyriausybės patvirtintą tvarką* vykdytų SADM, vertinant dalykinę kompetenciją, kvalifikaciją, patirtį, reputaciją. Komiteto narys kuruotų jam pavestą pensijų anuitetų mokėjimo veiklos sritį (investicijų valdymo; rizikų valdymo; aktuarinę; finansų ir produktų valdymo). Nepriklausomiems Komiteto nariams už darbą būtų atlyginama iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklai skirtų lėšų (valandinį įkainį tvirtintų SADM, galėtų būti kompensuojamos ir kelionės (transporto) išlaidos).

Siekiant išvengti visų Komiteto narių pasikeitimo vienu metu, iš pradžių būtų nustatytos skirtingos jų kadencijos: vienas iš jų būtų skiriamas dvejiems metams, vienas – trejiems, vienas – ketveriems ir vienas – penkeriems metams (tai būtų aptarta patvirtintoje tvarkoje).

- reglamentuoti Komiteto funkcijas ir atsakomybes – nustatytų su pensijų anuitetų fondo valdymu ir anuitetų apskaičiavimu susijusias tvarkas ir metodikas; tvirtintų fondo biudžetą; fondo padėties atkūrimo planą; rengtų veiklos ir finansines ataskaitas; priimtų sprendimus perduoti trečiajam asmeniui tam tikras su anuitetų veikla susijusias funkcijas (pvz., perkant pensijų anuitetų fondo lėšų investavimo paslaugas).

Laikinuosius sprendimus (kol Komitetas pradės veiklą) dėl pensijų anuitetų kainodaros ir mokėjimo priimtų „Sodros“ valdybos direktorius, suderinęs su SADM, FM ir Lietuvos banku.

- nustatyti pensijų anuitetų fondo turto valdymą, investavimą ir kontrolę – fondo turtas negalėtų būti skolinamas ar įkeičiamas (išskyrus likvidumo valdymo tikslais iki 3 mėn.), juo negalima garantuoti, laiduoti ar kitaip užtikrinti kitų įsipareigojimų vykdymo. Visas turtas turėtų būti investuojamas pagal patvirtintą investavimo strategiją ir diversifikuotas. Pensijų anuitetų mokėtojo veiklos ir finansinį auditą atliktų Valstybės kontrolė, ataskaitas skelbiant viešai.
- numatyti pensijų anuitetų mokėtojo veiklos finansavimą – iš pensijų anuitetų veiklai finansuoti skirto atskaitymo iš vienkartinųjų pensijų anuitetų gavėjų įmokų, kurio dydį nustatytų Komitetas. „Sodros“ valdyba pensijų anuitetų mokėtojo funkcijoms vykdyti reikalingas lėšas Komiteto sprendimu galėtų skolintis iš FM.
- taikyti „vieno langelio principą“ – kadangi pensijos kaupimo dalyvis dėl pensijų išmokų bet kuriuo atveju pirmiausia turi kreiptis į pensijų kaupimo bendrovę, siūloma, kad tuo pačiu jis galėtų pateikti prašymą ir dėl pensijų anuiteto. Anuiteto mokėtojas, gavęs tokį prašymą iš kaupimo bendrovės (arba tiesiogiai), gyventojui pateiktų sprendimą dėl anuiteto išmokų dydžio, o gyventojas turėtų 10 dienų „apsigalvojimo laikotarpį“, per kurį galėtų pensijų

anuiteto sutarties atsisakyti. Tai reikštų, kad neįsigaliotų ir su pensijų kaupimo bendrove sudaryta pensijų išmokos sutartis ir žmogus toliau kauptų lėšas fonde.

- nustatyti, kad pensijų anuitetas gavėjui būtų mokamas tokiu pat būdu kaip ir socialinio draudimo pensija, t.y. galės būti pristatoma ir į namus (dabar pensijų anuitetas visais atvejais pervedamas į gavėjo sąskaitą kredito ar mokėjimo įstaigoje).
- numatyti standartinio pensijų anuiteto su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu galimybę (asmeniui būtų mokamas standartinis pensijų anuitetas (kiekvieną mėnesį vienodo dydžio), o pensijų anuiteto gavėjui mirus nepasibaigus garantuojamam mokėjimo laikotarpiui (pvz., 20 metų), neišmokėta už likusį laikotarpį suma būtų išmokėta paveldėtojams).
- padidinti vienkartinės išmokos ribą nuo 3000 iki 5000 Eur;
- tikslinti sukaupto pensijų turto dydžio indeksavimo nuostatas – atsisakyti pavedimo Vyriausybės įgaliotai institucijai tvirtinti šio dydžio indeksavimo tvarką ir nustatyti, kad dydžiai kas 5 metus indeksuojami atsižvelgiant į vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, suminį 5 metų rodiklį.
- sudaryti galimybę pensijų kaupimo dalyviams, kurie pasirinko įmokas mokėti palaipsniui (nuo 1,8 proc. iki 3 proc.), prašymą mokėti didesnę pensijų įmoką pateikti bet kuriuo metu (dabar teisę turėjo tik iki 2019-07-01); nustatyti, kad tada, kai iki planuojamo tikslinės grupės pensijų fondo likvidavimo yra likę mažiau nei 1 metai arba fondo turtas yra mažesnis negu 4 mln. eurų, turto diversifikavimo reikalavimai netaikomi; patikslinti reikalavimus pensijų kaupimo veiklos reklamai ir kt.

Lietuvos banko įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma nustatyti Lietuvos bankui pareigą vykdyti pensijų anuitetų mokėjimo veiklos priežiūrą ir kitas Pensijų kaupimo įstatyme priskirtas funkcijas.

Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymo pakeitimais (dėstomas nauja redakcija) siūloma ES institucijų darbuotojams nebetaikyti pensinių teisių perkėlimo būdo (kai dalis sukaupėtų teisių perkeliama į „Sodros“ biudžetą, dalis – į pensijų fondą), kadangi nuo 2019 m. sausio 1 d. į pensijų fondą nebepervedama socialinio draudimo įmokos dalis (pakeitimai neapriboja galimybių visas lėšas už įgytas pensines teises perkelti į pensijų fondą, gyvybės draudimo bendrovę ar į „Sodros“ biudžetą). Be to, siūloma nustatyti, kad visais atvejais ES institucijose dirbantiems (dirbusiems) asmenims Lietuvos Respublikoje įgytos pensinės teisės būtų išsaugotos, t. y. vertinant asmens teisę gauti senatvės ar neįgalumo pensiją, stažai būtų sumuojami.

Siūloma įsigaliojimo data – 2020 m. liepos 1 d.

Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymo pakeitimo projektu atliekamas techninio pobūdžio pakeitimas – atsisakoma nuorodos į nebegaliojantį Pensijų sistemos reformos įstatymą ir vietoj jo nurodomas Pensijų kaupimo įstatymas.

Preliminariais „Sodros“ valdybos skaičiavimais, pensijų anuitetų mokėtojo funkcijoms vykdyti per metus reikės apie 0,5 mln. eurų, iš jų 362 tūkst. eurų – nepriklausomų Komiteto narių ir Pensijų anuitetų skyriaus bei kitų „Sodros“ valdybos padalinių specialistų (pensijų anuitetų veiklą užtikrinančių apskaitos srities specialisto, teisės srities specialisto, informacinių technologijų srities specialisto, dokumentų valdymo srities specialisto, registro srities specialisto, klientų aptarnavimo srities specialisto) darbo užmokesčiui, apie 100 tūkst. eurų – kitoms pensijų anuitetų veiklos sąnaudoms dengti (įskaitant informacinių sistemų sąnaudas).

*Numatoma nauda:* bus sukurtos sklandaus pensijų anuitetų mokėjimo prielaidos, aiškiai reglamentuota pensijų anuitetų mokėtojo veikla, sprendimų priėmimo procedūros, pensijų anuitetų mokėtojo priežiūros specifiniai aspektai ir aiškiai nustatyti pensijų anuitetų mokėtojo veiklos finansavimo šaltiniai.

**Derinimas:**

- Projektai patikslinti įvertinus Finansų ministerijos, Teisingumo ministerijos, Valstybės kontrolės, Lietuvos banko, Konkurencijos tarybos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, „Sodros“ valdybos, Lietuvos investicinių ir pensijų fondų asociacijos, Pensijų fondų dalyvių asociacijos pastabas ir pasiūlymus.
- 2019-12-12 SADM buvo surengtas pasitarimas su suinteresuotų institucijų atstovais nesusuderintoms pastaboms aptarti. Argumentai dėl Valstybės kontrolės, Finansų ministerijos, Lietuvos investicijų ir pensijų fondų asociacijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos pastabų, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, pateikti derinimo pažymoje.

**Atitiktis Vyriausybės programai:** Projektas Vyriausybės programos nuostatų neįgyvendina.

**Dalykinio vertinimo išvada:**

Siūlytina išsamiau padiskutuoti dėl siūlomo analogų neturinčio centralizuoto pensijų anuitetų mokėtojo („Sodros“ valdybos) veiklos modelio, kai steigiamas ne patariamasis, o atskiras pensijų anuitetų fondą valdantis ir sprendimų galią turintis Komitetas.

Pasigendama aiškumo dėl nepriklausomų Komiteto narių darbo apmokėjimo reglamentavimo. Siūlytina Pensijų kaupimo įstatyme nustatyti esmines atlyginimo už darbą sąlygas, nes dabar suteikiama teisė nepriklausomo Komiteto nario atlygio dydį ir jo mokėjimo sąlygas nustatyti Komiteto nario veiklos sutartyje, sudaromoje su SADM, ir pagal SADM nustatytą valandinį įkainį.

Taip pat siūlytina apsvarstyti tikslingumą pavesti Vyriausybei tvirtinti nepriklausomų Komiteto narių ir iš jų skiriamo Komiteto pirmininko atrankos tvarką, Komiteto narių kvalifikacinius reikalavimus, skirti ir atleisti nepriklausomus Komiteto narius.

Siūlome projektus **svarstyti tarpinstituciniame pasitarime** ir patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. [ausra.gratuleviciene@lr.v.lt](mailto:ausra.gratuleviciene@lr.v.lt)